

2. Phục hưng tên gọi Champa

Năm 1832, vua Minh Mạng xóa bỏ vương quốc Champa trên bản đồ, tìm mọi cách để ngăn chặn cuộc vùng dậy của dân tộc Champa nhằm khôi phục đất nước. Kể từ đó, Champa trở thành một danh xưng cấm kỵ trong ngôn ngữ và chữ viết hay trong các cuộc đàm thoại hàng ngày của dân tộc này. Vì rằng, nhắc đến danh xưng Champa tức là khơi dậy lòng ái quốc và bày tỏ ý đồ khôi phục quyền Champa độc lập.

Sau ngày ra đời của Mặt Trận Giải Phóng Champa-Fulro vào năm 1964, danh xưng Champa lại trở thành một đối tượng thù địch của chính quyền Sài Gòn. Nhắc đến danh xưng Champa đồng nghĩa với hành vi phản động tiếp tay cho tập đoàn Fulro đòi quyền tự trị trên Tây Nguyên Champa.

Sự cấm kỵ sử dụng danh xưng Champa kể từ năm 1832 đã biến dân tộc này thành một tập thể mất gốc, không còn biết thế nào là tên gọi vương quốc của họ nữa. Bằng chứng cụ thể, người Chăm Phan Rang và Phan Rí cho đến ngày vùng dậy của phong trào Fulro vào năm 1964, không bao giờ nghe đến tên gọi Champa là gì. Họ chỉ biết họ là người Chăm. Tất cả di sản văn hóa và lịch sử Champa đối với họ chỉ là di sản của dân tộc Chăm. Họ biến vua chúa Champa thành vua chúa Chăm, đền tháp

Biên giới Champa qua các thời đại

Champa thành đền tháp của người Chăm, v.v., hay nói một cách khác, người Chăm không phân biệt được giữa di sản riêng biệt của dân tộc Chăm và di sản chung của vương quốc Champa, một quốc gia đa chủng tộc, đa tôn giáo và đa văn hóa.

Sau năm 1975, danh xưng Champa vẫn còn là một đối tượng thù địch của chính quyền Việt Nam. Kể từ đó, người Chăm rất e ngại khi nói đến tên gọi Champa, vì sợ chính quyền Hà Nội kết vào tội phản động, có ý đồ giải phóng Champa hay liên hệ với tổ chức Fulro. Trước tình thế này, công tác phục hưng danh xưng Champa, đưa cụm từ này đi vào cuộc sống hàng ngày của người Chăm định cư ở Âu Châu trở thành một chướng ngại đáng kể mà Trung Tâm Văn Hóa Champa đã gặp phải lúc ban đầu.

Biểu dương hiệu kỳ Mặt Trận Giải Phóng Champa

Đối với cộng đồng người Chăm Campuchia, danh xưng Champa chỉ là vấn đề xa lạ hay mờ nhạt. Đa số người Chăm Campuchia theo Islam chính thống. Mọi sự sinh hoạt của họ đều dựa vào giáo điều Islam. Đối với họ, Islam vừa là triết lý tôn giáo, vừa là yếu tố để định nghĩa cho nguồn gốc chủng tộc. Chính vì thế, họ không gọi họ là người Chăm mà là “Chăm Islam” hay “Khmer Islam”. Một khi đã trở thành con chiên ngoan đạo, người Chăm Campuchia phải loại bỏ tất cả di sản văn hóa Champa, từ phong tục tập quán, lễ nghi, v.v. ra khỏi cuộc sống của mình, để rồi từ đó, mọi di sản Champa đối với họ đều trở thành điều cấm kỵ, vì chứa đựng nhiều yếu tố không phù hợp với giáo lý Hồi Giáo.

Chính vì lòng tin vào tín ngưỡng quá nặng nề, đa số người Chăm Campuchia phải ly khai ra

khỏi danh xưng Champa để thay vào đó một tên gọi mới: Chăm Islam hay Khmer Islam. Trước tình thế này, Trung Tâm Văn Hóa Champa phải tốn bao nhiêu thì giờ để chinh phục cộng đồng Chăm Campuchia trở về cội nguồn của họ, có nghĩa là cứ gọi mình là Chăm Islam nhưng phải công nhận họ là thần dân Champa xưa kia.

Nhóm thứ 3 là anh em Tây Nguyên cấu thành một cộng đồng có một ý thức hệ riêng biệt về nguồn gốc Champa.

Đứng trên phương diện lịch sử, dân tộc Tây Nguyên cũng là thần dân của vương quốc Champa xưa kia. Năm 1471 đánh dấu ngày thất thủ thành Đồ Bàn và cũng là điểm mốc thời gian cho sự ly cách lâu dài giữa dân tộc Tây Nguyên và chính quyền Champa còn tồn tại ở miền nam cho đến năm 1832. Kể từ 1471, anh em Tây Nguyên trở thành một tập thể sống hoàn toàn cô lập trên cao nguyên, không còn biết nguồn gốc lịch sử Champa của họ nữa và cũng không có sự liên hệ với thế giới bên ngoài cho đến khi người Pháp giẫm chân lên Đông Dương vào cuối thế kỷ thứ 19.

Sau ngày vùng dậy của Fulro vào năm 1964 qua danh xưng Mật Trận Giải Phóng Champa-Fulro mà đa số thành viên là anh em Tây Nguyên, vấn đề nguồn gốc lịch sử Champa trở thành một yếu tố thù địch của chính quyền Sài Gòn. Kể từ đó, các nhà cầm quyền Việt Nam dựa vào “chính sách chia để trị” đưa ra chiêu bài cho rằng Champa là vương quốc của người Chăm không liên hệ gì với dân tộc Tây Nguyên và khu vực Tây Nguyên là lãnh thổ bị người Chăm xâm chiếm để làm thuộc địa xưa kia.

Vì quá tin vào sự tuyên truyền của chính

Hiệu kỳ Mật Trận Giải Phóng Champa trong những ngày lễ hội

quyền Sài Gòn, đa số anh em Tây Nguyên, mặc dù là thành viên của Mặt Trận Giải Phóng Champa, không chấp nhận danh xưng Champa như một yếu tố lịch sử chung mà là tên gọi của vương quốc người Chăm mà thôi. Trước tình thế này, Trung Tâm Văn Hóa Champa phải dày công chinh phục anh em Tây Nguyên để họ trở về chung sống trong một mái nhà Champa.

*

Di sản lịch sử là yếu tố quan trọng trong mối liên hệ giữa những thành viên nằm trong không gian liên đới của một xã hội đa chủng tộc và đa văn hóa. Một khi yếu tố lịch sử bị hiểu lầm, những thành viên trong không gian liên đới này không thể kết hợp với nhau trên danh nghĩa Champa nữa. Chính vì thế, công trình phục hưng danh xưng Champa trong cộng đồng là điều thiết yếu và được xem như công tác hàng đầu trong chương trình hoạt động của Trung Tâm Văn Hóa Champa tại Pháp.

Cũng nhờ phong trào phục hưng danh xưng này, tên gọi Champa không còn là điều cấm kỵ nữa và dân tộc Champa trong và ngoài nước rất hãnh diện về danh xưng này, để rồi hôm nay Champa trở lại thành danh xưng chính thức được sử dụng trong các văn bản của nhà nước Việt Nam.